

GLASILO BETONAR

ŠTEV. 11-12

CELJE, DECEMBER 1954

LETO III

Z novimi izkušnjami v novo leto

Leto 1954 je za nami. V tem letu smo zopet pridobili dragocene izkušnje. Naša produkcija v letu 1954 znaša preko 1 milijarde 200 milijonov dinarjev. Zopet smo prekoračili našo predvideno zmogljivost za ca. 200 milijonov din, kar ni malo, če upoštevamo naša materialna sredstva in opremo. Da smo dosegli tako visoko produkcijo so bili tudi izredni momenti, ki so vplivali na porast naše proizvodnje in to: elementarna poplava v Celju, priprava za proslavo na Ostrožnem, forsirano delo na cesti Vrnsko in pozno odobreni krediti za novogradnje, predvsem v drugi polovici leta. Vsi ti momenti so vplivali na povečanje zmogljivosti. Za vsa ta dela smo bili nekako moralno obvezani, da jih izvršimo hitro in do določenega roka. Priznati moram, da se je celoten kolektiv trudil kolikor je mogel, da je šlo delo hitro od rok. Dostikrat se je na račun omenjenih del zastavljalo nekatera naša gradbišča, kot takrat manj važna in da nekaterim gradbiščem, predvsem v Zasavju, nismo posvečali dovolj pozornosti. Prav tako nekatera gradbišča nismo v zadostni meri preskrbeli z materialom in prevoznimi sredstvi. Prav to je imelo za posledico, da omenjena gradbišča niso dosegla še boljših uspehov, kot bi jih sicer. Da je bilo takšno stanje so bili objektivni razlogi in to predvsem neenako razdeljene naloge podjetja. Večina del se je nakopičilo ravno v drugi polovici leta. Če bi bila proizvodnja enakomerno porazdeljena preko celega leta, bi bili uspehi prav gotovo še večji in ne bi naleteli na toliko težav. Dela, kot so cesta na Ostrožno, cesta na Vrnskem in pozneje še regulacija Savinje v Celju, zahtevajo mnogo več opreme, prevoznih sredstev, kot visoke gradnje. Kljub vsemu pomanjkanju, predvsem prevoznih sredstev, smo nekako zadovoljivo izvršili omenjena dela.

Prav te izkušnje, katere smo pridobili in spoznali, nam bodo v letošnjem letu

tembolj koristile in jih pri uvajanju naprednejše organizacije moramo upoštevati. Prvo, kar moramo v bodoče upoštevati, je, da moramo res točno preračunati našo maksimalno zmogljivost, da preko te v nobenem primeru ne gremo. Prav tega se moramo striktno držati, ako hočemo, da ne bomo zopet na koncu leta ugotavljali, da smo našo zmogljivost prenapeli.

Da se to stanje ne ponovi so že ukrenjeni precejšnji ukrepi. Delavski svet je skupno z upravnim odborom, strokovnim svetom in vodilnim osebjem direkcije o tem že razpravljal 8. decembra na skupnem zasedanju in prinesel konkretne sklepe, kako naj se v letu 1955 pristopi k organizaciji v podjetju, da se odpravijo navedene nepravilnosti. Sklepi DS so bili postavljeni na podlagi ugotovljenih napak in pomanjkljivosti v naši organizaciji. Na podlagi teh sklepov so bili že izdani nekateri ukrepi, da se takoj pristopi k boljši organizaciji v podjetju.

Prvi tak ukrep je, da se v podjetju s 1. januarjem uvede delo po poslovniku, ki je bil že poslan na gradbišča meseca maja. Upam, da so imela gradbišča dovolj časa za študij poslovnika in uvedbo potrebnih funkcij na gradbišču.

Poslovnik za centralne obrate in direkcijo je v izdelavi in se posamezne točke že izvajajo. Tako so na direkciji podjetja že osnovani in izpopolnjeni naslednji oddelki: tehnični oddelek ali oddelek za pripravo dela, kalkulacijski oddelek, planski oddelek in novoustanovljeni oddelek za napredek proizvodnje. Za vse te oddelke so bili imenovani šefi oddelkov in njim dodeljen potrebni tehnični kader. Oddelki bodo v polni sestavi po 15. januarju 1955, ko bodo nastopili v teh oddelkih tehniki, ki morajo še obračunati letne situacije. S temi oddelki je postavljena osnova za boljšo izvedbo organizacije v podjetju.

Na podlagi sklepov, sprejetih na zadnjem zasedanju DS pričnemo z novo orga-

nizacijo s 1. januarjem t. l. in so zaradi tega šefi gradbišč že dobili konkretne naloge, katerih se bodo morali striktno držati. V bodoče oz. že v letošnjem letu bomo gradili na manj objektih naenkrat, pač pa bomo na teh objektih sprovedli organizacijo do potankosti in določenih rokov. S tem, da bomo gradili na manj objektih, bomo imeli na enem objektu ali nekaj objektih na enem gradbišču skoncentriran tako tehnični kader, opremo, stroje in vnaprej nabavljeni material.

S tem posegom bomo tudi odpravili pomanjkljivosti vseh zadnjih let, ko smo gradili objekte brez popolne dokumentacije, včasih tudi brez načrtov. V bodoče bomo delali samo tam, kjer bodo načrti, proračuni in ostala dokumentacija kompletni. Predhodno pa bo načrte preštudiral naš oddelek za pripravo dela in izdelal potrebne sheme, planske pokazatelje in roke posameznih faz gradnje. Investitorji bodo v bodoče morali preskrbeti kompletne načrte pravočasno, ako bodo hoteli, da bo njihov objekt pravočasno zgrajen. To naj bi bili začasni ukrepi na podlagi sklepov DS z dne 8. decembra.

Poseben in zelo pereč problem pa je organizacija naših centralnih obratov. Nedvomno so imeli centralni obrati skupne zasluge, da je podjetje izvršilo toliko del v minulem letu. Prav ti obrati so zelo tesno povezani z vsako našo gradnjo, z vsakim našim objektom, katerega gradimo. Priznati moramo, da smo vsi skupaj preveč zahtevali od teh obratov, nismo jim pa nudili tega, kar bi rabili za nemoten razvoj oz. obratovanje. Prav gotovo tudi obrati niso imeli načrtnega dela spričo raznih hitrih akcij že uvodoma omenjenih.

Prav posebne probleme je v teku sezone povzročal strojni- in avtopark, to pa zaradi tega, ker je ravno od teh dveh odvisna naša celotna proizvodnja. Naš strojni park je že dokaj močan, potrebna mu je dobra organizacija, dobro vodstvo in predvsem pa dobra ter kvalitetna popravilnica. Tukaj smo naleteli na razne nedostatke in so upravičeno bile iznesene kritike od strani naših gradbišč, gramoznic in kamnolomov. Prvo, kar ni bilo dobro je organizacija samega strojnega parka, ker ni bil sposoben napraviti reda pri premeščanju in dodeljevanju strojev. Tu smo naleteli na številne upravičene kritike. Največkrat je bilo tako, da so prišli stroji iz popravilnice na pol popravljeni, brez potrebnih priključkov in nepregledani. S takšnim načinom smo doživeli ne samo kritiko našega vodilnega kadra na gradbiščih, temveč smo tudi izgubili na ugledu podjetja in kar je največ, na naši

produkciji. Kar se tiče strojnega parka, bomo morali uvesti res energične ukrepe in zagotoviti kvalitetno popraviljanje strojev. Pri strojnem parku pa ne smemo pozabiti še strojnikov. Strojniki so včasih tisti, ki bi lahko prihranili podjetju neke sto tisočake, temveč milijone. Če upoštevamo, da so naši stroji večidel novi in da je treba te stroje čuvati, predvsem vzdrževati in pravilno mazati, so to prav strojniki tisti, ki naj to nalogo izvršujejo, a žal ni tako. V preteklem letu smo imeli nešteto primerov malomarnega odnosa do strojev. Da so se godile te nepravilnosti, smo deloma krivi vsi, deloma pa objektivne težave in forsirano delo. Precej krivde nosijo tukaj tudi naši vodilni ljudje na gradbiščih, predvsem delovodje, katerim so neposredno podrejeni strojniki.

Delovodja bi pravzaprav moral kontrolirati delo strojnikov in kako vzdržujejo stroje. Pri premeščanju strojev smo opazili, da nekateri vodilni uslužbenci lokal-patriotično gledajo na svoje objekte oz. gradbišče in če le morejo čim več zadržijo na svojem gradbišču. Če pa pošljejo stroje na drugo gradbišče, pošljejo nekompletne. V več primerih zadržijo motorje, zaganjače, kable, razvodne dele itd. ki so sestavni del stroja, tako, da pride stroj na gradbišče nesposoben za obratovanje. Pri tem se ti odgovorni ljudje ne zavedajo, koliko težko povzročajo s takim ravnanjem: 1. stroj ni šel v pogon v tistem času, ko je bil na novem gradbišču potreben, 2. potrebna je bila intervencija, največkrat po več medkrajevnih telefonskih pogovorih, 3. ponovno se je moralo poslati na gradbišče strojnega mojstra in izvršiti poseben prevoz manjkajočih delov. Tako je stroj, ki bi moral takoj pričeti z obratovanjem, včasih stal po nekaj dni in s tem povzročil na račun brezvestnežev nepotrebne zastoje, ki bremenijo naš skupni dohodek.

Pri strojni službi moramo v letošnjem letu napraviti temeljito reorganizacijo in določiti stroge ukrepe, da se ne bi ponovilo stanje iz preteklih let, ki nam lahko v ogromni meri škoduje pri načrtni organizaciji. Na drugi strani pa moramo usposobiti našo mehanično delavnico tako, da bo sposobna vršiti nujna popravila kvalitetno in hitro.

Druga nič manj važna veja naših centralnih obratov je avtopark. Ne morem trditi, da naš avtopark ni bil izkoriščen v zadostni meri. Vendar pa z delovanjem avtoparka nismo zadovoljni. Tudi tukaj lahko ugotovimo različne napake, in sicer: 1. naš avtopark šteje 16 tovornih avtomobilov in 3 traktorje v skupni tonaži 72 t.

Pri tem moramo upoštevati, da je izbira vozil zelo slaba, da je od 16 vozil 9 raznih znamk, kar zelo otežkoča popravila, predvsem pa nabavo rezervnih delov. Idealna bi bila taka tipizacija, da bi imeli samo eno znamko vozil.

2. Izkoriščanje vozil še daleč ni bilo v mejah največje možnosti, nekateri šoferji zelo radi manj nakladajo in s tem škodujejo na več straneh. S tem ne izkoristijo maksimalno voza, oškodujejo gradbišče na količini materiala. Količina materiala ne odgovarja stvarnemu stanju po dobavnici.

3. Popravila avtomobilov niso kvalitetna, kar je vzrok premajhna vestnost mehanične delavnice. Tudi tukaj se opaža nezadosten nadzor nad popravili, predvsem pa pri nabavi rezervnih delov. Imeli smo primer, ki je vreden, da ga omenim. Imeli smo za 10 tonski avtomobil Federal rezervni stroj. Ko se je stroj, ki je bil montiran v avtomobilu pokvaril, so v delavnici ugotovili, da tudi rezervni stroj ni popravljen. Tako so morali najprej iskati rezervne dele za rezervni stroj, ga poslati v Avtoobnovo na brušenje, kar je trajalo skoraj 3 tedne, namesto, da bi izvršila naša delavnica samo premontažo že popravljene rezervnega stroja, kar bi trajalo največ dva dni. Tako je bil v času največjih potreb po malomarnosti izločen iz prometa najtežji voz podjetja za dobo 3 tednov. Podobni primeri so bili tudi pri drugih vozilih. Vodstvo mehanične delavnice in avtoparka se je posluževalo gasilske metode in reševalo primer od primera. Tukaj je manjkalo res strokovno vodstvo, ki bi že naprej predvidelo razne okvare in za to nabavilo rezervne dele. O teh problemih smo neštetokrat razpravljali, do uspešnejšega napredka pa ni prišlo. Delno moram priznati, da so se naši operativni organi vse bolj zanimali za gradbeno stroko, da so organizacijo centralnih obratov v neki meri podcenjevali. Praksa pa je pokazala, da moramo prav razvoju centralnih obratov posvetiti več pažnje. Izdelati praktičen poslovnik, predvsem pa nuditi pomoč s strokovnim in tehničnim kadrom. Upoštevati moramo, da naši centralni obrati izvršijo letno preko 250 milijonov vrednosti, da je to zelo velik del našega podjetja. Sedaj je še toliko bolj potrebno, da te obrate še povečamo in kvaliteto dvignemo, to je nujno zaradi ukinitve raznih privatnih obrtnikov.

Ostali obrati kot so mizarstvo, kleparstvo, vodovodna instalacija in elektroinstalacija so se, lahko smelo trdimo, zelo aktivno dvignili in s te strani ni bilo večjih pritožb. Tukaj se prav jasno vidi, kakršno

je vodstvo, tako tudi posamezni obrat posluje. Tudi v teh obratih bo potrebno še marsikaj izboljšati in reorganizirati, predvsem pa preiti na akordno delo.

Cementninarška delavnica je imela v lanskem letu smolo, da jo je zelo oškodovala poplava. Ta obrat je podjetju za nemoteno delo zelo potreben. Prav v zadnjem času smo imeli in še imamo velike težave zaradi cementninarških del. V zadnjih letih so bili na našem teritoriju večji privatni obrtniki, kateri so zelo preplačevali svojo delovno silo. Zaradi ukinitve teh privatnih delavnic je trenutno nastala vrzel, ker državni obrati še nimajo dovolj izvežbanega kadra. Iz tega sledi, da je potrebno organizirati cementninarško delavnico v takšni meri, da bo sposobna prevzeti vsaj večji del cementninarških del na objektih, katere bomo gradili v letošnjem letu. S tem v zvezi je že postavljen sklep, da se za organizacijo tega obrata postavi oseba in to starejši gradbeni tehnik, ki bi to delo organiziral. Potrebno bo zgraditi nove prostore, ker ti ne odgovarjajo niti sedanjim potrebam in so začasnega značaja ter v takem stanju, da kvarijo mestu. V tem obratu bo treba uvesti dela po najnovejših metodah in bo zato potreben precejšen študij skupno z oddelkom za napredek proizvodnje, da se osvojijo izdelki, katere uporabljajo napredne države kot n. pr. prenapeti beton in izdelava raznih lahkih betonov. Predvsem je izvežbati kader za ta dela.

Poseben problem v sklopu centralnih obratov so gramoznica in kamnolomi. Ze več časa se bavi strokovno vodstvo podjetja z mehanizacijo gramoznice v Celju. Ta obrat daje letno ca. 18.000 m³ raznega materiala. V minulem letu nam je bil ta obrat še posebno potreben, saj smo s tem materialom tudi asfaltirali cesto na Ostrožno in vse ulice po Celju, s tem smo ocenili nabavo agregata. Prej smo vozili material iz Razdrtega, katerga cena pa je bila dve tretjini večja.

Pri ureditvi mehanizacije nastopajo delno opravičljive težkoče, vendar pa je tudi tukaj precej kriva nesposobnost naše mehanične delavnice, katera ne poseduje potrebnih obdelovalnih strojev, da bi izvršila potrebne naprave za gramoznico. Gramoznica poleg skreperja rabi še elevator za nemoteno obratovanje; industrijska strojna podjetja nočejo izdelovati posameznih elevatorjev ali pa so roki nemogoči. Tako smo primorani usposobiti našo mehanično delavnico, da izdela omenjene naprave. Vodstvo gramoznice moram grajati. Vodstvo gramoznice bi lahko marsikatero napako odpravilo oziroma

rešilo samo, zlasti še, ker ima večinoma dobre in izkušene delavce, a tega ne napravi. V bodoče se bo moralo vodstvo gramoznice bolj zanimati, da bo preskrbelo naša gradbišča res s kvalitetnim materialom in ob pravem času. Prav zato je naloga tudi vodstva centralnih obratov, da v poslovniku predvidi tako organizacijo in postavi tako vodstvo, da bo ta obrat res koristen, predvsem pa, da bo znižal svoje produkte, zakar ima vse pogoje.

V kamnolomu tudi ni bilo zadovoljivo izkoriščanje kapacitete. Tu je predvsem manjkalo načrtnega dela. Ta obrat bi v preteklem letu lahko več produciral z ozirom na velike potrebe v Celju. Tudi tukaj bo treba načrtno urediti sistem in mehanizacijo.

V splošnem lahko ugotavljamo, da moramo v bodoče z ozirom na navedene izkušnje in nepravilnosti polagati več važnosti prāv vodilnemu kadru posameznih obratov in ga tudi po uspehu nagraditi.

Poleg tega moramo še v večji meri vzgajati strokovni kader naših delavnic, predvsem pa dobre strojnike za naše stroje.

Kaj, kako in koliko bomo delali u letu 1955

V svojem poslovnem letu 1953 smo izvršili, odnosno obračunali vseh del skupaj okoli 1401 milijonov dinarjev.

V tem znesku, ki predstavlja prodajno vrednost obračunanih storitev, so zapopadene poleg vseh od nas izvršenih gradbenih in obrtniških storitev (slednjih po naših centralnih obratih) tudi še obrtniške storitve vseh tujih obrtnikov, vse skupaj obračunane po situacijah, razen tega pa sploh še cela realizacija naših centralnih obratov. Obrtniške storitve naših centralnih obratov, ki smo jih v situacijah obračunali z investitorji, so torej v gornjem znesku zapopadene dvakrat.

Na enaki osnovi smo planirali za leto 1954 vseh del ali storitev prvotno za eno milijardo, pozneje, že tekem leta, pa za 1250 milijonov dinarjev.

Prvi ali prvotni plan je bil nižji, ker smo imeli ob času, ko smo ga delali, nalog ves material planirati po znatno nižjih od dejanskih cen v letu 1953. Tedaj se je še računalo z znižanjem cen gradbenemu materialu, kateri račun pa je bil napačen, ker cene temu dejansko niso padle, temveč

Iz vsega navedenega sledi, da so ukrepi oziroma sklepi, katere je DS sprejel zelo nujni in jih bo treba dosledno izvajati.

V letošnjem letu moramo povsod uesti akordno delo in nagrajevanje po doseženem uspehu, kar predvsem velja za vodilni kader. Vse to pa bomo lahko izvedli, ako bomo vse te in še ostale probleme, ki nastopajo, reševali skupno, da bo vsak član našega kolektiva poučen o problemih in da bo vsak član kolektiva tudi obenem kontroliral, da se sklepi izvršijo.

V letošnjem letu naš čakajo velike naloge. Spremeniti bomo morali naš plačni sistem, organizirati brigadni sistem dela tam, kjer je le mogoče, ustanoviti razne specialne ekipe, kot remontno in asfaltno ter jih najmodernejše opremiti.

Poleg tega moramo uesti dosledno izvajanje poslovnika. Izgraditi moramo še potrebne objekte za stanovanja naših delavcev, ustanoviti cenene menze za delavce. Poleg tega pa po vseh možnostih izboljšati našo mehanizacijo, nabaviti še novo in še predvsem transportna sredstva.

Izkušnje minulega leta pa nam naj bodo napotilo, da odpravimo vse nedostatke, ki zavirajo našo organizacijo. Jeras

so se v letu 1954 še dvignile. Prav tako ob času prvotnega planiranja še nismo računali z vsemi izrednimi deli, ki smo jih prevzeli šele v drugi polovici že tekočega leta (1954) v Celju in njegovi okolici v zvezi s poplavo, kakor tudi v zvezi s proslavo na Ostrožnem.

Poznano nam je, da smo za letos prvotno planirano realizacijo že preseglili in vse kaže, da bomo ravno tako preseglili ali vsaj dosegli tudi še pozneje planirano.

Pri sestavljanju drugega plana smo upoštevali, kakor že povedano, dejanske cene gradbenemu materialu iz leta 1953, ki so se potem še dvignile, razen tega pa še večje število zaposlenih, kot smo ga predvideli po prvotnem planu. Z večjim številom delavcev, zlasti nekvalificiranih, smo morali računati, ker smo kot dodatno prevzeli skoro sama dela na nizkih gradnjah, za katera je potrebno po vrednosti manj materiala, zato pa več delovne sile. S tem, da sem rekel, da je za nizke gradnje potrebnega manj materiala po vrednosti, je istočasno povedano tudi že to, da ga je količinsko potrebnega več, kot pri delih na visokih gradnjah.

Pri analiziranju doslej poznane mi realizacije sem pri materialu opazil, da je iz tega naslova izvirajoče zmanjšanje realizacije manjše od predvidenega, ker je bilo mnogo materiala obračunanega že po njegovih dejanskih, že zvišanih cenah, še vedno preveliko pa, ker bodo vse razlike v ceni še med letom podraženemu materialu obračunane še le v obračunskih situacijah. Tako pri materialu ali za material, pri delovni sili ali za njo, sem opazil, da dejanski porast realizacije iz tega naslova odnočno na njegov račun, ni v skladu s planiranim in ravno tako, da je dejanski porast zaposlene delovne sile nikakor ni v skladu s planiranim. Iz slednjega se jasno vidi, da je storitev naše delovne sile letos še nadalje padala in globoko padla es pod lanskoletno.

O tem pojavu smo govorili že na zadnjem zasedanju delavskega sveta na Gomilskem. Sam sem ga v svojem poročilu le komaj omenil, obširnejše pa je o njemu razpravljaval in poročal tov. Rupret. Zaradi kratko odmerjenega časa in pomanjkanja vseh potrebnih mu podatkov pa, kakor je sam priznal, tudi njegov zadevni elaborat še ni bil dovolj ali vsaj toliko izčrpen, kakor bi bilo to potrebno z ozirom na izredno važnost tega za podjetje že tako perečega problema.

Ne zanikam tega, kar sem povedal že na Gomilskem, da je temu pojavu v veliki meri kriv tudi naš z uredbami vsiljeni način nagrajevanja, vendar mislim, da je padanju produktivnosti na vsak način potrebno iskati še vse druge vzroke, ki jih prav gotovo ni malo. Poiškati bo treba primere, v katerih je padanje produktivnosti zakrivila slaba ali ne dovolj dobra organizacija dela, izračunati bo treba, v koliko je produktivnost padala in padla zaradi vremena in predvsem, mislim, bo potrebno ugotoviti, v koliko je na padanje produktivnosti vplivalo ali ga zakrivilo slabo stanje naše mehanizacije in predvsem našega prevoznega parka. Za stanje slednjega vemo vsi, da je takšno, da je moralo nujno zmanjševati produktivnost celih skupin v proces vključenih delavcev, kakor je tudi preprečevalo normalno izkoriščanje kapacitete gotove in zlasti naše najtežje mehanizacije. V mislih imam posebno oba bagra, našega, kakor tudi od nas izposojenega.

Problem, ki sva se ga dotaknila s tov. Rupretom, je tako pereč, da mu bo treba posvetiti več pozornosti in več truda, da ga razčistimo, ker sicer sploh nima več pravega smisla razpravljati o temi, kaj, kako in koliko bomo še delali v letu 1955.

Tako, kakor smo delali v zadnjih letih in zlasti letos, v bodoče na vsak način ne smemo več delati, zlasti ne, če bo v splošnem manj investicij in če bomo morali znižati svoje cene, da bomo sploh še lahko konkurenčni.

Padanje produktivnosti moramo na vsak način preprečiti, a to še ne bo dovolj, izdati bomo morali čimprej tudi še vse ukrepe, da produktivnost zopet dvignemo.

Za letos ugotovljeni padec produktivnosti moramo ob koncu leta na vsak način povsem točno analizirati količinsko, da bomo ugotovili njegov točen odstotek, ravno tako pa tudi vzorčno, da bomo vedeli, katere hibe nam je treba odstraniti, da bomo svojo produktivnost lahko zopet dvignili. To moramo storiti, ker nam, kakor sem že prej omenil, nekateri investitorji že prav resno očitajo, da delamo prepočasi in da smo zato predragi.

Kljub vsem napovedanim in pričakovanim omejitvam nam dela tudi še v letu 1955 prav gotovo ne bo primanjkovalo.

Železarna Store ima že sedaj sredstva za nadaljnje investicije in je predvidevati, da jih bo za naše storitve porabila okoli 200 milijonov dinarjev.

Tu se torej obseg del za nas v prihodnjem letu vsaj bistveno ne bo spremenil, kakor je računati tudi s približno enako strukturo del, kakor smo jo imeli letos. Nekaj bo še zemeljskih del, nekaj bo del na industrijskih objektih, katerih graditev narekuje že stoječi Elektroplovž, prav verjetno pa bomo zopet gradili še nekaj objektov družbenega standarda, predvsem stanovanjskih poslopij.

V Zagorju se bodo nadaljevala dela na delavskem domu in pričakovati je, da bomo tam gradili tudi še nekaj novih stanovanjskih hiš. Za vse rudnike, torej tudi za tega v Zagorju in onega v Trbovljah, mogoče še v Hrastniku, je predvideno, da bodo morali v letu 1955 prav posebno forsirati gradnjo stanovanjskih hiš.

Mislim, da se ne bom zelo zmotil, če predvidim za vse gradnje, ki jih bomo lahko prevzeli v izvršitev v Zagorju in v Trbovljah, 300 milijonov dinarjev.

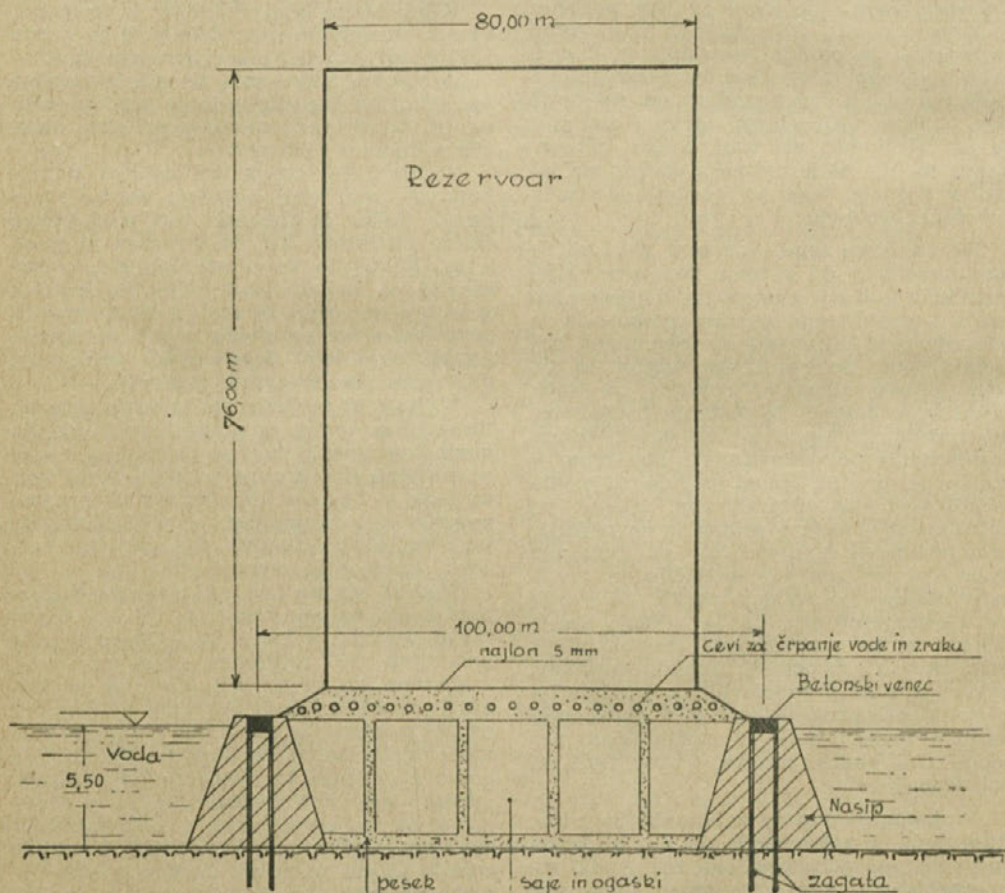
Medtem ko v Zasavju po vsej verjetnosti ne bo nobenih ali vsaj ne znatnih nizkih gradenj, v Celju ali za Celje moramo računati s takšnimi. Nadaljevali bomo z gradnjo še nedogotovljene stanovanjske hiše v Vrunčevi ulici in z gradnjo letos pričetega bloka v Ključavničarski ulici. Dočim smo s slednjim komaj iz zemlje in bo na njem še dovolj dela, je prva potrebna le še obdelava v notranjosti, kjer bo sedaj že več obrtnjskih, kot izrecno gradbenih storitev.

Če hočemo uspešno konkurirati, bomo morali znižati svoje prodajne in s tem avtomatično tudi svoje lastne cene. To bomo dosegli z boljšo organizacijo dela in predvsem s tem, da bomo morali prej zopet dvigniti svojo produktivnost. Če bomo konkurenčni in če dobimo vsa večja dela, se nam vsaj ne bo treba pečati z drobnimi, ki jih bodo morala prevzeti manjša konkurenčna podjetja.

Če se bomo le količkaj potrudili, lahko računamo s tem, da bomo v samem Celju dobili poleg omenjenih in sedaj še nepredvidenih del skupaj tudi za najmanj 300 milijonov dinarjev. Da bi jih mogli tudi izvršiti, je nujno potrebno, da rezerviramo za Celje dovolj prevoznih sredstev. Kolikor toliko si bomo pomagali z naročenimi 12 TAM-i, zlasti še, če bodo že pre-

kucnikji, vendar moramo vedeti, da so nam sredstva potrebna ali da nam bodo potrebna tudi še na ostalih gradbiščih v Zagorju, Trbovljah in Štarih. Če dobimo prekucnike, bi bilo najbolje dodeliti le-te vsem gradbiščem, prvenstveno tistim, kjer se bo delalo na nizkih gradnjah, stara vozila in neprekucnike pa bomo lahko s pridom uporabljali v Celju samem na visokih gradnjah. Za stara vozila je potrebno, da ostanejo v Celju, še posebno tudi zaradi tega, ker so tu bližje delavnicam, v katerih jih lahko sproti popravljamo.

Vozila, in sicer predvsem prekucnike bomo rabili tudi na gradbišču na Vranskem. Za prevzem del na nadaljnjem sektorju si moramo pravočasno in že pred sklepanjem pogodbe oskrbeti potrebno število prevoznih sredstev.

Skica k članku »Zanimiv način fundiranja«, objavljena v številki 9-10.

Iz analize, ki mi je bila na razpolago, je razvidno, da so morala naša in izposojena prevozna sredstva, ki so vozila samo za nas, torej za po nas samih izvajana dela, letos prevoziti okroglo 45 tisoč ton raznega materiala na povprečni razdalji 10 km, kar pove, da so opravila okroglo 450 tisoč tkm pri polnih vožnjah, sicer pa še za okroglo 150 tisoč km praznih voženj. V teh praznih vožnjah, za katere sem izračunal kilometražo, kakor da bi za vse prevoze uporabljali sama tritonska vozila, so vštete samo voznje s praznimi vozili v gramoznico ali na kolodvor, od koder so prevažala cement in ostali material, dočim voznje do garaž in iz garaž ali do popravilnic in od tam zopet nazaj na gradbišče ali na trenutno delovišče, odnosno izhodišče naslednje voznje, v njih sploh niso zapopadene. Če računamo, da je moglo vsako vozilo v 8 urah vsak dan opraviti le po 150 tkm ali po 5 prevozov po 3 tone na 10 km razdalje (povprečne), pridemo do zaključka, da bi bilo za vseh 450.000 tkm potrebnih skozi 100 dni vsak dan po 30, skozi 200 dni za vsak dan pa po 15 tritonskih vozil.

Pettonsko vozilo bi moglo opraviti vsak dan v 8 urah po 250 tkm ali 5 voženj po 5 ton na 10 km razdalje (povprečne) in bi bilo takih, torej pettonskih vozil, za vseh 450.000 tkm potrebnih skozi 100 dni za vsak dan po 18, skozi 200 dni za vsak dan pa po 9. Ker dejansko nismo imeli niti takih, niti drugačnih dovolj, so morala vsa tista, ki so nam bila na razpolago, vsak dan voziti namesto po 8 po 12 ur, pa tudi po 16 ur, kakor je bilo pač potrebno. Pri tako dolgem delovnem času so se vozila preveč grela in tudi sicer

prehitro trošila. Razumljivo je, da vozila pri nočnih vožnjah (v temi) s strani pretrujenih voznikov niso mogla biti deležna vse tiste nege, ki so je lahko deležna podnevi in s strani spočitih voznikov. Kakor vozniki, morajo praviloma tudi vozila imeti svoj počitek. Posledica vseh teh forsiranih voženj je bila ta, da je bila večina vozil brez potrebe prehitro uničena. Uničevali smo svoje in uničili smo tudi vrsto tujih, izposojenih voz.

Za dela na Vranskem namenoma ne imenujem nobenega zneska. Prvič mi še ni znana višina kredita, ki je ali ki bo odobren za to ceno, drugič pa tudi še ne vemo, kaj in koliko del bomo sploh še lahko prevzeli.

Če bomo imeli dosti vozil, bo vrednost del, ki jih bomo izvršili, lahko zelo velika, v nasprotnem primeru pa znatno manjša.

Z ozirom na dosedanje koriščenje kapacitete podjetja bi bilo zaželeno, da dobimo za leto 1955 vseh del vsaj za eno milijardo dinarjev. Gledati bomo morali torej, da jih več, kot prej omenjeno dobimo in prevzamemo v Celju, v Štorah, v Trbovljah in v Zagorju. Tam, mislim, da bo to mogoče in tudi laže izvedljivo.

Še važnejše in potrebnejše od tega pa bi bilo, da bi vsa predvidena dela lahko prevzeli že čimprej in istočasno dobili zanje tudi že vso tehnično dokumentacijo, da bi se mogli že sedaj v miru nanje pripraviti in si jih že vnaprej pravilno porazdeliti. Dobra organizacija in hitro izvajanje del namreč prav lahko odtehta tudi za več milijonov počasi in pri slabih organizaciji izvajanih in izvršenih storitev.

-ar.

Za znižanje cene naše proizvodnje

B) ORGANIZACIJA DELOVNIH POSAD NA ZGRADBAH IN BRIGADNI SISTEM

Storilnost — produktivnost — dela na zgradbah je poleg drugih činiteljev v zelo izdatni, morda celo najizdatnejši meri odvisna od organizacije delovnih posad na zgradbah, t. j. od načina razporejanja in sestave delovnih skupin.

Za razumevanje nadaljnje razlage je potrebno spoznati osnovna načela razporejanja dela na zgradbah. Te si bomo ogledali ločeno za zidane zgradbe in ločeno za železobetonske skeletne zgradbe.

a) Zidane zgradbe

Ako pogledamo načrt take zgradbe v preseku (slika 1), si prav lahko predočimo

razporeditev del. Le-to se odvija po delovnih pasovih. V tem primeru se v delovnih pasovih 1 in 2 vrši zidanje. Višina teh pasov se giblje v mejah od 1,15 do 1,50 m, ki odgovarja višini ugodnega delovnega območja zidarja. Tretji pas tvori izvršitev stropne konstrukcije, na kateri ločimo običajno naslednja dela:

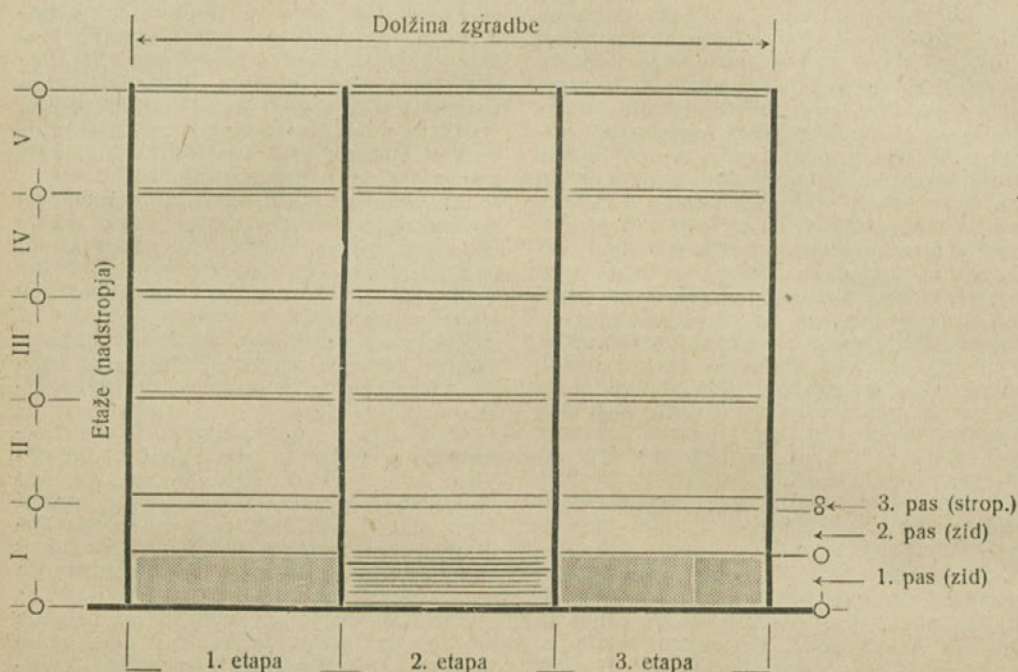
1. Montažo nosilcev ali opaženje.
2. Event. polaganje železa.
3. Betoniranje.

Ti trije pasovi tvorijo 1. etažo, t. j. klet ali pritličje, naslednji I. nadstropje itd.

Ako je zgradba dovoljne dolžine, je organizacijsko ugodno razdeliti jo na primerno število etap, eno, dve ali tri. Te

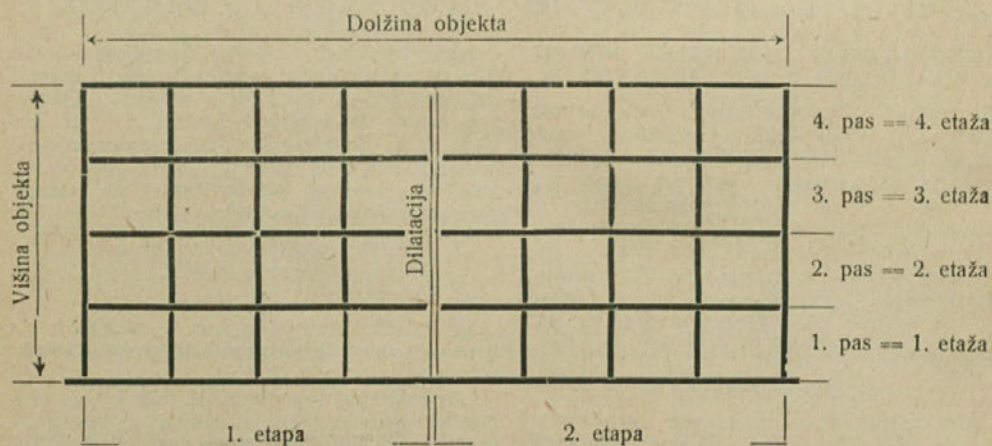
Slika 1

ZIDANA ZGRADBA

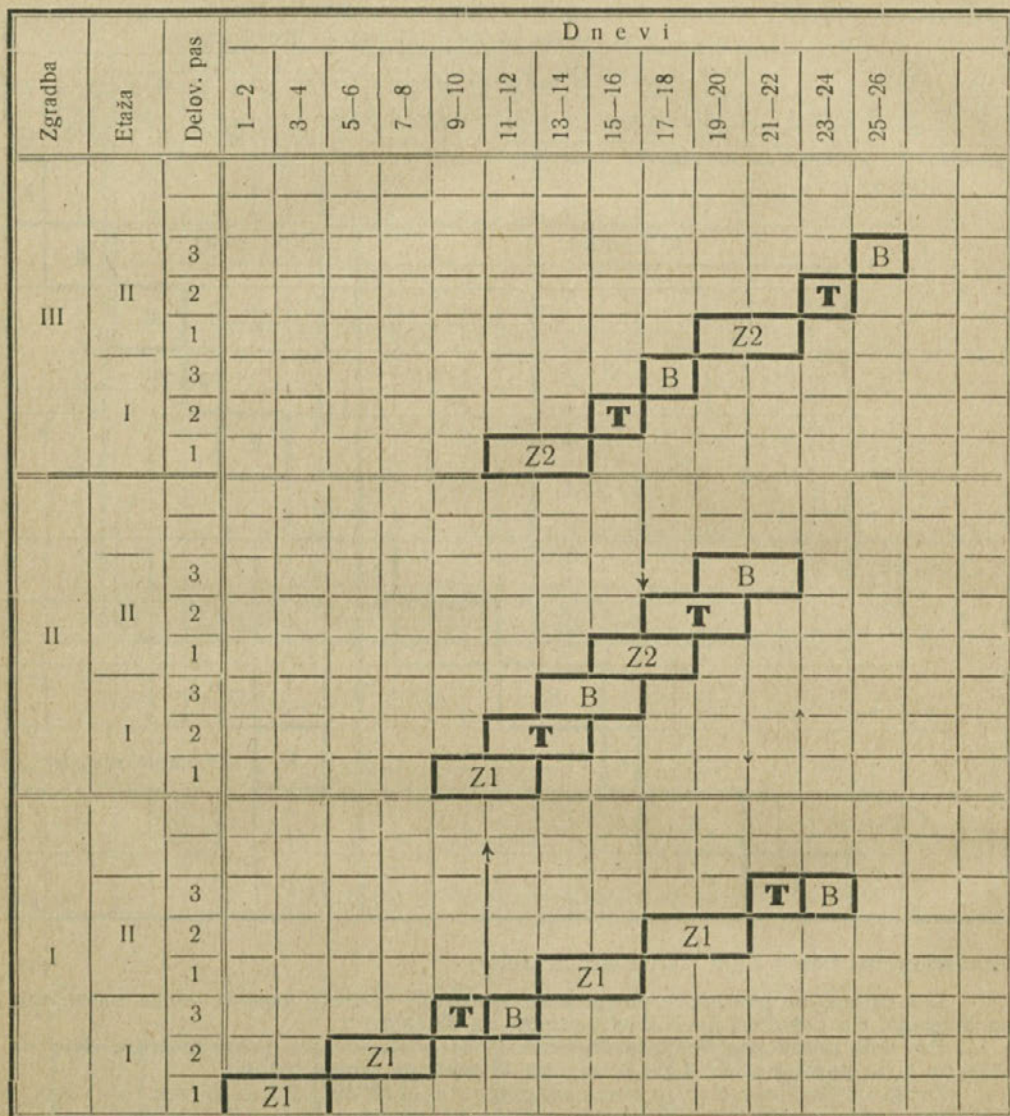

Slika 1a

ŽELEZOBETONSKI SKELET

Slika 3

Verižni način gradnje treh objektov

Z 1 — Z 2 = zidarska, T = tesarska, B = betonarska brigada. Čas dela poedinih brigad na objektih ni enak. Brigade se premikajo iz objekta na objekt v točno vnaprej določenih terminih. Zaposlitev brigad je polna, stoozdnotna.

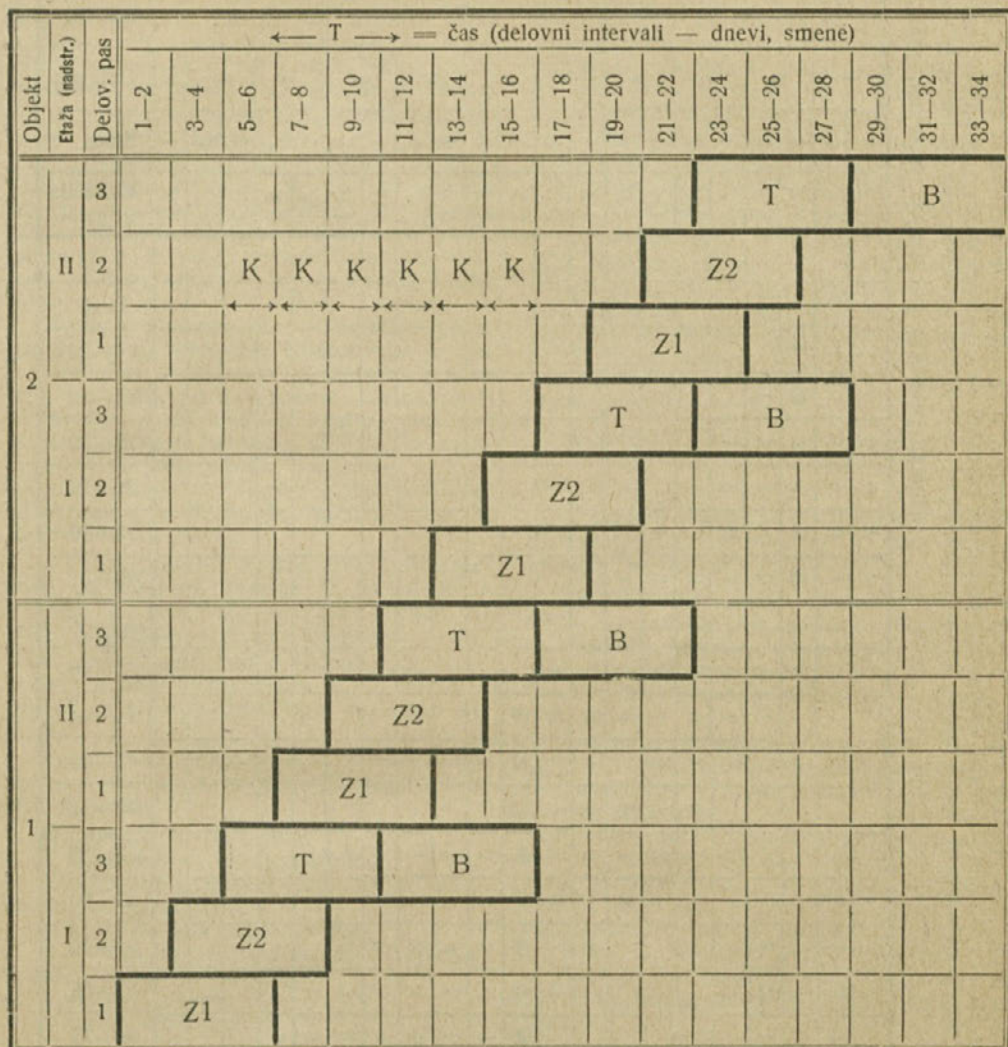
ne vrste strokovnih delavcev (zidarji, tesarji, železokrivci in težaki). Imenujemo jih lahko tudi kompleksno posado, ki izvršuje vse vrste del na zgradbi. Posada dela na objektu tako dolgo, da ga dogotovi ter se nato prestavi na drugega (slika 2). (To velja samo za groba dela.)

Brigadni sistemi dela se bistveno razlikujejo od tega sistema.

Razlikujemo dva načina:

2. Verižni brigadni sistem dela pomeni sistem dela v brigadah (gl. sliko 3). Sistem se lahko uporabi pri sorodnih grad-

Slika 4

Potočni brigadni sistem

Delitev dela je ista, le da so brigade take jačine, da je čas dela vsake brigade na delovnem pasu enak. Pomagamo si tako, da vzpostavimo več istovrstnih brigad.

Z1 Z2 so zidarske brigade, T montažne brigade (odri), B betonske brigade. K = »korak« potoka ali interval, t. j. časovni razmak, v katerem vstopajo brigade v ciklus proizvodnje.

njah (visoke gradnje). Brigade so specializirane, to se pravi, zidarske, tesarske, monterske, betonske, fasaderske itd. Ime verižni sistem je nastalo v prispodobi na verigo, katere členi se drže eden drugega. Verižni sistem dela pomeni, da se te brigade drže ena druge kot členi verige, da nastopajo ena za drugo, da se ena drugi

umikajo. Brigade »skačejo« po potrebi iz objekta na objekt, da se doseže čim racionalnejša proizvodnja. Čas dela poedin- nih brigad ni enak, kar je značilnost tega sistema dela nasproti naslednjemu načinu to je:

3. Potočni brigadni sistem (gl. sliko 4). Ime pove, da tudi v tem primeru delamo

Nadstr.	Del. pas	Etapa	Označba brigade	1—4	5—8	9—12	13—16	17—20	21—24	25—28	29—32	33—36	37—40	41—44	45—48	49—52	53—56	57—60	61—64	65—68	69—72	73—76	77—80	81—84	85—88	89—92	93—96	97—100	101—104			
III	↑	3	Z5																					1	2							
		2	Z4																					1	2	3	4					
		1	Z3																					1	2	3	4	5	6	7	8	
		2	Z2																				1	2	3	4	5	6	7	8		
		1	Z1																													
		2	B1																	1	2	3	4	5	6	7	8					
		1	M1																	1	2	3	4	5	6	7	8					
II		4	Z6																					1	2	3	4	5	6	7	8	
		3	Z5																					1	2	3	4	5	6	7	8	
		2	Z4																						1	2	3	4	5	6	7	8
		1	Z3																					1	2	3	4	5	6	7	8	
		2	Z2																				1	2	3	4	5	6	7	8		
		1	Z1																					1	2	3	4	5	6	7	8	
		2	B1																				1	2	3	4	5	6	7	8		
		1	M1																				1	2	3	4	5	6	7	8		
I		4	Z6																				1	2	3	4	5	6	7	8		
		3	Z5																					1	2	3	4	5	6	7	8	
		2	Z4																						1	2	3	4	5	6	7	8
		2	Z3																													
		1	Z2																													
		2	Z1																													
I		2	B1																													
		1	M1																													
		2	Z6																													
		3	Z5																													
		2	Z4																													
		1	Z3																													
		2	Z2																													
		2	Z2																													
		1	Z1																													
I		2	Z2																													
		1	Z1																													
I		1	Z2																				1	2	3	4	5	6	7	8		
		2	Z3																													
		1	Z4																													
		2	Z5																													
I		2	Z4																													
		1	Z3																													
		2	Z2																													
		1	Z1																													
I		1	Z1																													
		2	Z2																													
		1	Z1																													

Potočni brigadni sistem pri masovni gradnji

Brigade morajo biti take veličine, da je časovni interval vedno enak. Brigade se stalno premikajo z objekta na objekt, n. pr. brigada Z 1 (prva zidarska) se premika po prvem delovnem pasu I etape v 1 etaži na objektu 1 na 2, 3, 4 itd. Iz objekta 8 se vrne spet na objekt 1, a v drugo etažo, pas 1. Vsaka brigada vrši torej točno odrejen posel v vsaki etaži, kar pomeni skrajno možno specializacijo.

→ Čas (del. interv.)

s specialnimi brigadami, ki pa morajo biti takšne veličine, da je čas trajanja dela na delovnem pasu ali etaži zgradbe enak. Sicer je osnovni princip isti. Pogoj je, da se gradi več enakih ali sličnih objektov.

4. *Potočni brigadni sistem dela pri masovni gradnji.* Možno ga je uporabiti le pri velikem številu enakih objektov. Značilnost tega sistema je, da so brigade stalno v pokretu iz objekta na objekt. Vsaka brigada izvršuje v vsaki etaži objekta tako le točno odrejeno, enako delo, kar pomeni skrajno racionalizacijo (glej sliko 4).

Priznati moramo, da se dosedaj nismo bavili s temi vprašanji. Nastopil pa je čas, ko tudi teh problemov ne moremo pustiti več ob strani. Analiza naše produktivnosti je pokazala, da obstoja realna možnost, da jo dvignemo najmanj za 20%. Te možnosti so najbolj skrite v sistemu sestave in razvrščanju delovnih posad. Zato je prav, da si podrobneje ogledamo zgoraj navedene sisteme.

I. *Tradicionalni sistem dela* je smatrati za zastarel, vendar je nujen še v mnogih primerih. To je edino možen sistem organizacije dela v primeru:

- a) zelo kompliciranih del ali adaptacij;
- b) pri delih malega obsega in še to le takrat, če ni v bližini drugih sorodnih objektov.

Znanstvena organizacija proizvodnje zahteva, da mora izbrani sistem biti takšen, da omogoča:

- a) popolno delitev dela;
- b) maksimalno hitro gradnjo;
- c) delovnim posadam stalno polno (kontinuirano) zaposlitev;
- d) stimulatивно nagrajevanje;
- e) v cilju večje produktivnosti specializacijo;
- f) stalnost posad;
- g) da je ekonomičen.

Le v malo primerih more izbrani sistem odgovarjati vsem tem zahtevam. V vsakem konkretnem primeru se mora iskati sistem, ki je optimalno najboljši. To je ena izmed najodgovornejših nalog tehnične službe.

Tradicionalni sistem najmanj odgovarja tem zahtevam. Mi vsi dnevno ugotavljamo slabo delo na objektih, ugotavljamo zastoje in nezainteresiranost ljudi. Res je morda temu največ kriv slab plačilni sistem. Toda tudi novi sistem ne bo rešil vsega sam od sebe, ampak bomo morali vsi krepko prijeti za vajeti naše organizacije.

Upamo lahko, da bo dal novi plačilni sistem delavcem večjo vzpodbudo. Toda

uspeh dela ni odvisen samo od tega. Možnosti za dvig storilnosti so mnogoštevilne, interes delavcev je le eden izmed glavnih činiteljev. Dolžnost tehnične kadra je, da dela tako pripravi, da je dana maksimalna možnost delovnih uspehov.

Tradicionalni sistem dela s kompleksno posado na objektu ne daje takih možnosti. On je načeloma *najslabši izmed vseh naštetih sistemov*, ker:

a) delitev dela ni mogoča oziroma je zelo omejena. Sestav del na objektih se stalno menjuje. V eni fazi dela je treba več zidarjev, v drugi več železokrivcev itd. Ker je posada stalna za gotovo obdobje, mora vsak v večji ali manjši meri delati vsa dela. To je poglavitni vzrok slabe produktivnosti;

b) zahteva visoko kvalifikacijo ljudi (ki morajo poznati vsa dela) ter je zato zelo drag;

c) zaradi slabe produktivnosti napredujejo gradnje počasi ter so zato drage (zvišuje se režija);

d) stimulativnost je slaba, ker se more učinek meriti le kompleksno, skupno za vso posado; tako se lahko zgodi, da dobri delavci delajo za slabe. Nadzor je zaradi številnosti otežkočen, ocenjevanje ni dovolj točno.

Prednosti: Vsekakor ima tudi ta sistem nekatere prednosti. Predvsem to, da je uporabljiv, v vseh primerih, ko drugi sistemi odpovejo.

Priprava dela je pravzaprav precej enostavna, obračun del tudi. Obračun materiala je lahek, zato je možna tudi enostavna kontrola štednje materiala, ako rapolagamo s takimi predračuni, realnimi normami in ažurnim obračunom dela.

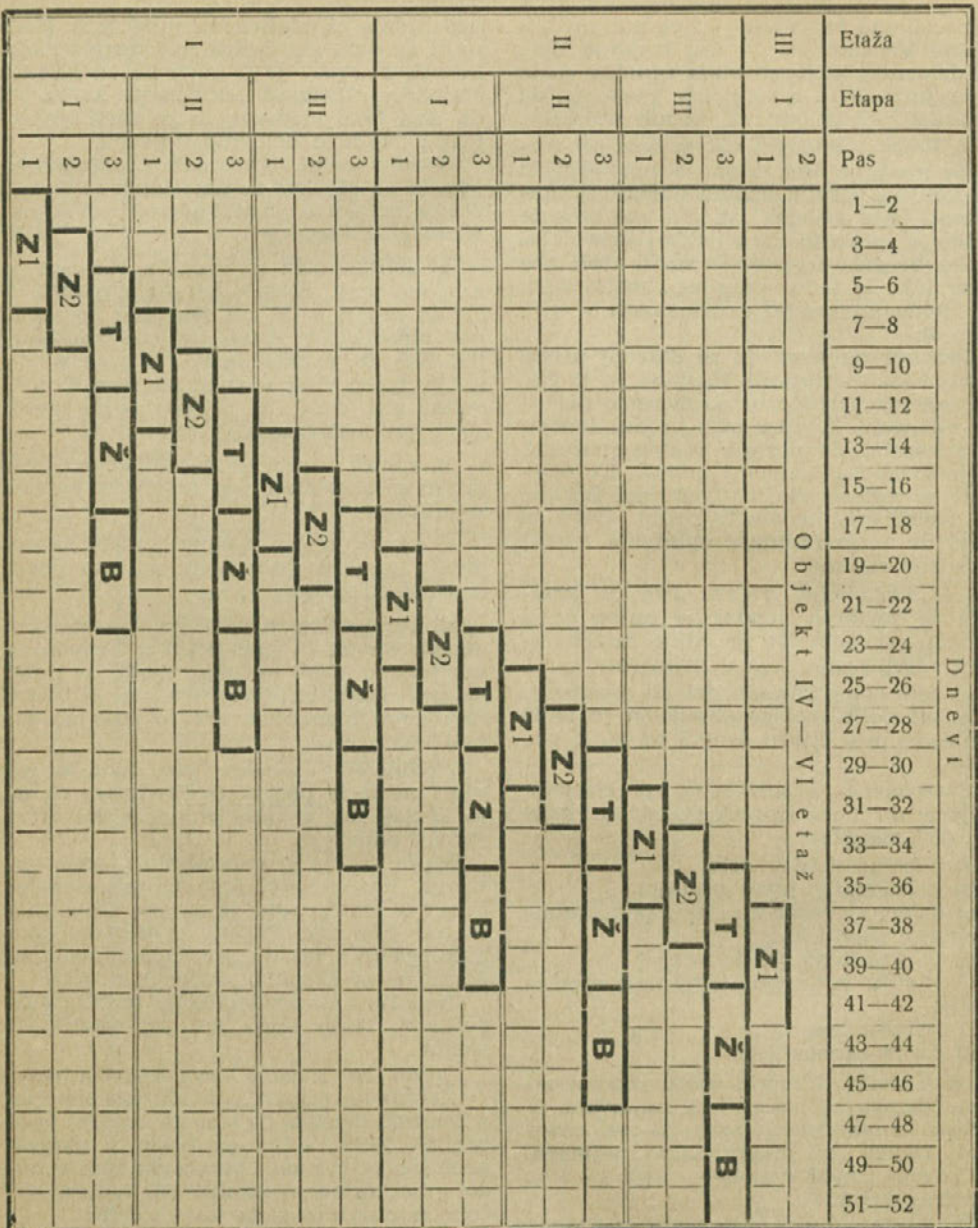
Nadalje tudi neodržavanje terminov ne povzroča takih težav kot pri ostalih sistemih.

Načela za izvedbo tega sistema dela:

Zaradi navedenih slabosti tega sistema, a znanega dejstva, da smo ga dosedaj uporabljali 100%, a da ga bomo v mnogih primerih primorani uporabljati tudi v bodoče, je nujno preanalizirati, katera načela so pravilna za ta sistem dela:

a) za ugotovitev najboljšega (optimalnega) sestava brigade je nujno potreben točen predračun potrebnih norma/ur ločeno po glavnih strokah (za zidarje, tesarje, železokrivce). Sestav brigade se naj čimbolj približa temu proračunskemu sestavu;

b) posada naj raste postopoma, kot se delo razvija in spet pada, ko se delo bliža zaključku;

[Z] Zidar. brig.

[T] Tesarska brig.

[Ž] Železokriv. brig.

[B] Beton. brig.

Brigadni sistem dela na večetažni zgradbi

Organizirajo se dve zidarski, 1 tesarska, 1 železokrivska brigada in 1 betonerska brigada, ki se v enakih časovnih presledkih premikajo iz ene etape na drugo in iz ene etaže v drugo.

c) za manjša posebna strokovna dela, n. pr. železokrivska, mora imeti podjetje (gradbišče) osnovano letečo brigado, ker je sicer izguba zaradi zastojev prevelika;

d) s stališča boljše zaposlitve posade so pripravnejši večji objekti. Vendar velja to le do gotove mere.

Ako je objekt dovolj velik, porazdelimo istega na več delov, na tako imenovane etape. Tako lahko na enem samem velikem objektu organiziramo brigadni sistem, kot ga kaže slika 6;

e) polmontažna gradnja je pri tem sistemu še prav posebno na mestu, ker delo pospeši ter znatno zmanjšuje dobo prehodov iz etaže na etažo. Vedno je koristno in gospodarsko, če imamo za del ljudi pripravljeno neko primerno rezervno delo, posebno za tesarje in težake;

f) za vse sisteme brez izjeme pa velja, da je potrebna solidna priprava dela, zagotovitev in pravočasna dobava potrebnih sredstev, opreme delovnega mesta ipd.

Kljub zastarelosti bomo primorani tudi še v bodoče delati mnogokje po tem sistemu. No, tudi pri tem ne smemo ostati prakticisti. Z racionalnimi prijemi se da tudi ta sistem izboljšati, ter se tako izognemo nepotrebnim izgubam. Stremeti pa moramo k cilju, da smelo uvajamo povsod, kjer je gospodarno, racionalnejše metode.

II. Verižni brigadni sistem dela

Prehod na sistematično sodobno organizacijo dela tvori verižni sistem (glej sliko 3).

To je sistem, katerega moramo proučiti prav podrobno, saj je osnova ostalih sodobnih sistemov.

Osnovna razlika proti že znanemu tradicionalnemu sistemu dela je, da se delo deli na brigade. S tem se izvede delitev dela podrobneje. Premikanje brigad z enega mesta na drugo, mora biti točno vnaprej določeno, kar zahteva mnogo pazljivejšo pripravo dela.

Medtem, ko ostanejo napake priprave dela pri tradicionalnem sistemu dela najveščemu očesu več ali manj skrite, pa stopijo tu očividno pred nas. V oči nas takoj zbode, če se ena brigada ne umakne drugi pravočasno, če prispe brigada na delo preden je bil pripeljan material itd. Brigada dela vsaka zase svoj obračun in vidi takoj ogrožanje svojega zaslužka, kar vzbuja poln interes ne le za delo, ampak tudi za organizacijske probleme.

Verižni način je možno uporabiti povsod, kjer se gradi več objektov skupaj ali kjer se gradi en velik objekt. Delo je

preračunati vnaprej tako, da se dobi realen raspored del in brigad.

Ako predvidevamo neenake objekte je jasno, da traja delo na enih objektih dlje, drugod spet manj časa, kar zahteva posebno skrben operativni plan. Za lažjo rešitev si pomagamo z rezervnim objektom, kjer se zaposle brigade, ako za njih ni mesta na glavnih objektih.

Prednosti tega sistema dela so:

a) izvršena je dobra delitev dela, dosežena je stalnost brigad;

b) strokovnost delavcev je lahko nižja, ker se brigade specializirajo;

c) produktivnost dela je večja, zato so gradnje hitrejše in cenejše;

d) sistem je stimulativen, ker terja nagrajevanje v skupinskem akordu;

e) omogoča kombinacijo graditve več različnih objektov.

Nedostatki:

a) priprava dela je zelo komplicirana;

b) neodržavanje terminov v izvršitvi ali dobavi povzroča izredne težave v organizaciji.

Načela za izvajanje tega sistema:

Za vse brigadne sisteme veljajo naslednja načela:

1. Priprava dela vnaprej ni samo nujna, ampak je predpogoj, da je sploh možno odkazati brigadam delo. S tem je celotna tehnična služba avtomatično prisiljena izvršiti v popolnosti vsa potrebna pripravljalna dela, ki se zaključijo z *delovnim nalogom* za brigado.

2. Disciplinarnost terminov v izvajanju vseh ukrepov po planu, mora biti izredno močna, ker pride sicer do motenj in do popolne spremembe planov, kar zahteva izredno naknadno delo.

3. Brigade morajo biti *stalnega sestava*. V nekaterih primerih, ko to ne gre, pa morajo biti stalne vsaj za dobo, ko delajo na enem objektu.

Sestav brigad naj odgovarja preračunanemu sestavu kolikor le mogoče. To je v tem primeru možno izvesti skoraj idealno, saj gre za istovrstna dela.

4. Zapovrstje del posameznih brigad mora biti predvideno tako, da je:

a) logično in da odgovarja tehnično-strokovnim zahtevam;

b) da se ne preklapa in da je brez vrzeli (razen na rezervnih objektih).

5. Stvar detajlne proučitve je, kakšna naj bo *velikost brigad*. Le-ta je odvisna predvsem od velikine delovnega prostora,

od delovnega fronta, kot ga imenujemo. N. pr. pri malem prekoračenju norme lahko zazida 1 zidar v 8 urah 3 m³ zidu. Ako je delovni pas 1,33 visok, zid pa 38 cm debel, znaša delovni front za 1 zidarja 6 m; za 10 zidarjev pa 60 m dolžine zidov.

Ce proučujemo velikost brigade za več objektov, je merodajen za velikost brigade najmanjši delovni prostor. Sestav brigade mora odgovarjati tehnološkemu postopku v največji meri.

Število brigad je v načelu odvisno od števila ločenih gradbenih procesov (zidarskega, tesarskega, betonarskega, železokrivskega). Ako je enega dela več, si pomagamo na ta način, da zaposlimo dve ali tri istovrstne brigade na objektu, seveda spet v ločenem razporedu.

6. Vprašanje za razpravo je tudi območje dela naših brigad. Za večino brigad bo to menda najboljše, če bo gradbišče, nekatere pa bodo nujno morale prevzeti območje vsega podjetja (asfaltarskega, teracerskega, tesarskega, morda železokrivskega itd.). Pri tem velja, da je brigadni sistem lažje izvesti na večjem objektu, ker je le takrat elastičen.

7. Tehnična priprava dela za dela po brigadnem sistemu, obsega nujno naslednje:

- a) izbiro sistema dela;
- b) operativni plan gradnje objekta;
- c) operativni plan razporejanja brigad na enem objektu;
- d) mesečni delovni nalog za vsako brigado;
- e) mesečni razpored brigad za delovno območje (sektor, gradbišče, za nekatere brigade podjetja kot celota);
- f) akordni cenik del.

Navedeno nam dovolj zgovorno priča, kako temeljite predpriprave terja tak sistem dela in nas opozarja, da moramo biti pri uvajanju tega skrajno previdni, t. j. uvajati ga postopoma.

8. Izvrševanje dela po brigadnem sistemu zahteva:

- a) pravočasno organizacijo delovnih mest;
- b) pravočasno dopremo;
- c) energične posege v primeru motenj;
- d) kvaliteten in kvantitativen nadzor dela brigad in ažuren obračun.

9. Splošno je opravičena bojazen, da bi z uvedbo brigadnega sistema spet nastale po drugi strani večje napake v potrošnji materiala. To je problem, ki ga moramo proučiti sproti, ko proučujemo akordni bri-

gadni sistem. Ako ne bomo vnaprej iznašli mere, da razsipavanje materiala preprečimo, bomo sigurno kasneje to obžalovali.

V tej smeri moramo:

1. Revidirati, popraviti, izenačiti norme, v katerih je ogromno napak. Popolnoma na novo je treba določiti norme za potrošnje lesa pi opazih in odrih. Spremeniti je železokrivske in tesarske norme.

2. Pri sestavi proračunskih potreb ugotoviti na podlagi revidiranih norm tudi potrebe materiala, ki mora biti osnova za kontrolo dela na gradbišču.

Posebno ugotavljanje porabe materiala za vsako brigado je nemogoče. Potrato je torej treba preprečiti vnaprej, zato je treba izdajo omejiti za normirane potrebe.

Gornje ugotovitve veljajo v glavnem za vse brigadne sisteme dela. Sedaj hočemo proučiti še vprašanje, kdaj in kje je priporočljivo uvesti *verižni brigadni sistem*. Načeloma velja, da ga je možno uvesti povsod, kjer so si gradnje sorodne (ne more se kombinirati n. pr. nizke in visoke gradnje). Vendar ga uvajamo le takrat, če smo izpolnili vso predpripravo in če so zagotovljeni ukrepi za brezhibno organizacijo.

Biti si pa moramo na jasnem, da je verižni brigadni sistem najnižja stopnja sodobnih organizacijskih možnosti in ga torej uporabljamo le takrat, če ne moremo izvesti še boljšega sistema. Glavna hiba tega sistema je dejstvo, da je čas dela brigad na objektih neenak, kar ima za posledico velike komplikacije in dovede mnogokrat tudi do razbijanja brigad. Zato je cilj sodobne organizacije

III. Koračni (potočni) brigadni sistem dela

Ime tega sistema izvira iz ruske besede »potok« (korak ali takt). Korak imenujemo tisti časovni razmah (interval), v katerem vstopajo brigade v delo. Korak (takt) lahko znaša 1 izmeno, 1 dan, 2 dni ali tudi več. Bistvo tega sistema (glej sliko 4) je, da ostane ta takt ves čas gradnje enak, ker pomeni znatno organizacijsko prednost.

Cas dela vsake brigade je enako velik; zato morajo biti brigade takšne jakosti, da zmorejo delo v istem času. To osnovno organizacijsko načelo tega sistema je izvedljivo zaradi gornjih ugotovitev le pri enakih ali zelo sorodnih gradnjah. Uporabiti se seveda da izredno efektno pri visokih večetažnih gradnjah (glej sliko 6). Tu je prikazana gradnja večetažne stavbe, ki je zaradi velikega obsega deljena na etape I, II in III. Vsaka brigada dela en-

krat v vsaki etapi in nadstropju. Brigade vstopajo v delo v taktu (koraku) 2 dni. Na prvem in drugem pasu (1 in 2) delajo samo zidarske brigade Z1, Z2 na pasu 3 pa poleg tesarjev (T) še železokrivci (Ž) in betonerji (B).

Ta sistem ima velike prednosti, ker omogoča:

a) popolno delitev dela in visoko specializacijo;

b) najvišjo produktivnost dela;

c) maksimalno hitrost gradnje in najnižjo ceno;

d) vzpodbudno nagrajevanje;

e) je zelo elastičen in se da uporabiti v zelo mnogih variantah.

Nedostatek je v tem, da

a) ga ni možno uporabiti pri majhnih objektih;

b) priprava del mora biti izredno precizna.

Splošno terja ta sistem dela vso maksimalno možno koncentriranje sredstev in del. Z uporabo nekaterih osnovnih montažnih elementov je možno rok gradnje izredno skrajšati, zato se draga priprava dela vedno večkratno izplača. Osnovni problem tehnične priprave takega sistema je proračun brigad, ki mora biti tak, da so ciklusi proizvodnje v vseh gradbenih procesih enaki. (Ciklus = trajanje dela posamezne brigade na enem mestu). Pri enakih objektih je to zelo lahko doseči. Prav tako ni problemov, če se gradi večetažni objekt.

IV. Potočni brigadni sistem pri masovni izgradnji

Kadar gradimo naenkrat večje število povsem enakih objektov, se v tem primeru vse brigade premikajo redno iz objekta na objekt, na istem delovnem pasu (glej sliko 5). Na primer brigada Z3 začne delo na 2. pasu objekta I in se pomika vsake 4 dni na drug objekt 2 do objekta št. 8.

Od tu se vrne spet na objekt št. 1 vendar v etažo II, 2. del. pas. To je le ena izmed možnih organizacijskih kombinacij, ki jih je pa mnogo.

Prednost te organizacije je, da vrše brigade vedno le iste konstrukcijske elemente; tako se maksimalno uvečbajo in tudi lahko maksimalno dvignejo storilnost dela.

Sistem je uporabljen le pri zadostnem številu enakih objektov.

V članku sem v neki meri že načel tudi strokovno stran. To sem storil hote, ker je literatura o teh stvareh zelo pičla in ker so to nove stvari. Mislim, da je bilo v tem obsegu potrebno spoznati z osnovami brigadnega sistema dela tudi naše strokovne delavce, prav posebno pa vse delovodje.

Članek je le prikaz osnov, prikaz bistva, načina organizacije tega dela. Zavedati se moramo, da je od tega pa do detaljne proučitve še dolga pot. Zato stoji tehnični kader pred težavno nalogo. Prvo: da se usposobi, da ta sistem dobera spozna, da ga detajlno prouči, preštudira, da izvrši vse potrebne priprave, brez katerih o tem sistemu ni možno govoriti. Tretje, da ta sistem dobera pretolmači delovodjem in kolektivom, ako hočemo, da ga bo le-ta sprejel za svojega.

Brigadni sistem dela krije v sebi še mnogo neznank. Nekateri sem tu nakazal, nekatere so bile nakazane na našem posvetu na Gomilskem in vse te terjajo proučevanje. Mnogo problemov je pa še skritih.

Vsak se mora zavedati ogromne važnosti sprememb v naši organizaciji dela. Zato je sedaj čas in mesto, da pri tem delu pomaga. Morda so risbe za razumevanje nekaterih pretežke. Dolžnost tehničnega kadra je, da jih prouči in tolmači naprej, tako da se bo vsaj sedaj razvila po tem vprašanju živahnejša razprava.

Rupret Franc

Delo organov delavskega samoupravljanja

Delavski svet podjetja je smatral za potrebno, da ob koncu poslovnega leta 1954 skliče širše zasedanje. Poleg članov delavskega sveta so se zasedanja udeležili še: upravni odbor podjetja, strokovni svet, predsedniki upravnih svetov ekonomskih enot, zastopniki sindikalnih podružnic in vodilno osebje podjetja. Zasedanje je bilo 8. 12. 1954 na Gomilskem.

Dnevni red zasedanja je obsegal tri točke, in sicer:

1. Kapaciteta podjetja in organizacija dela.

2. Investicijski plan za leto 1955.

3. Znižanje cene gradbenim storitvam.

Zasedanje je bilo zelo dobro pripravljeno ter so bili po tehnični in komer-

cialni strani predhodno temeljito pripravljene sedanji in bodoči problemi.

I.

Tako se je pod prvo točko obravnavalo:

1. Kapaciteta podjetja, pogojena z razpoložljivimi kadri, stroji, transporti in finančnimi sredstvi.

2. Naraščanje obsega proizvodnje, večanje sredstev podjetja. Istočasno primerjava nenaraščanja produktivnosti.

3. Analizirane so bile izgube pri koriščenju naših kapacitet (slaba priprava dela, drobljenje dela, nepopolni načrti, slabo stanje sredstev, pomanjkanje prevozov, obrtnih del, materialov itd.).

4. Sodobna organizacija dela. Delavski svet je ugotovil, da so za sodobno organizacijo dela potrebni naslednji ukrepi:

a) dogotovitev poslovnika in njegova izvedba v delo;

b) kompletiranje tehnične službe na upravi podjetja;

c) disciplina poslovanja;

d) uvesti brigadni sistem dela vsaj na visokih gradnjah;

e) urediti vsa delovišča na osnovi organizacijskih shem;

f) na osnovi rentabilitetnega računa osnovati centralne delavnice na gradbiščih (betonerske, železokrivske, opažerske itd.);

g) Izvesti specializacije delovnih skupin za visoke gradnje, asfaltiranje, nizke gradnje s kompletno opremo;

h) uvajati serijski način dela v delavnicah, kjer je to mogoče;

i) uvajati polmontažno gradnjo, kjer je to le mogoče in maksimalno koncentrirati delo;

j) uvesti učinkoviti akordni sistem dela, a pri tem pravilno rešiti problem režijskih delavcev, remontnih grup itd;

k) za omiljenje zimske sezone je planirati ustrezn red dela ter poleti delati v nadurah;

l) Izboljšati je treba strojno službo. Usposobiti več sposobnih strojnikov;

m) Izdelati je nov sistem plačevanja strojnikov na težjih strojih in šoferjev;

n) povezati se je z biroji za pospeševanje proizvodnje in z inštitutom ter industrijo gradbenega materiala, zaradi uvajanja novih materialov.

5. Struktura dela za leto 1955 se bo verjetno izpremenila. Obseg dela družbenega standarda bo verjetno večji. S tem v zvezi bo treba pojačati naše delavnice. Sprejeti več vajencev v delavnice, usposobiti je cementinarsko delavnico z delavnico za teracerska dela.

6. Izdelati je skrbno analizo za izračun naše zmogljivosti za leto 1955. Prevezemaj naj se po možnosti dela, ki zahtevajo manj prevoznih sredstev. Mala dela naj se prevzemajo postopoma v skladu z razpoložljivimi sredstvi.

II.

Druga točka dnevnega reda je zajela lastne investicije in investicijski plan za leto 1955.

Že na zadnjem zasedanju delavskega sveta je bil sestavljen in potrjen investicijski plan za nabavo najnujnejše mehanizacije in lastne investicije za okrog 200.000.000 din.

Iz gornjega naslova je potrebno:

Gradnje

Povečanje delavskega naselja in ureditev menze v Trbovljah; povečanje delavskega naselja in ureditev menze v Celju; ureditev kamnoloma in gramoznice v Celju ter peskoloma v Trbovljah; ureditev cementinarske delavnice v Celju; gradnja avtogaraže; gradnja stan. hiše.

Stroji

Vrstni red nabave strojev in prevoznih sredstev je bil sprejet že na zadnjem zasedanju delavskega sveta, zato ga ne bomo ponovno navajali. Sprememba je le v tem, da se namesto 6 kamionov Saurer prekucnikov, ki jih zaenkrat ni mogoče nabaviti, nabavi 12 kamionov TAM, po možnosti prekucnike.

Oprema — orodje

Opremiti je treba tri servisne mehanične delavnice po gradbiščih; nabaviti opremo za obrtne delavnice; opremiti kamnoloma ter nabaviti japanerje, samokolnice, letve, odre, stolice, tirne naprave, opremiti naselja itd.

III.

Znižanje cene našim storitvam

Delavski svet je na zasedanju kritično obdelal našo produktivnost, ker je dejstvo, da se doseže znižanje cen samo s povečanjem produktivnosti ter z znižanjem stroškov. Pri tem je bilo ugotovljeno, da je na produktivnost brez dvoma vplivala tudi destimulativnost dosedanjih uredb o zaslužkih delavcev in uslužbencev v gospodarskih podjetjih, pozdravljen pa je bil predviden prehod na zopetno delo v akordu.

Končni sklepi zasedanja so bili naslednji:

1. Izdelati je treba poslovnik za direkcijo in centralne obrate. Sedanji poslovnik gradbišč, ki je v veljavi pa se mora striktno izvajati.

2. Osvoji se sklep, da se osnuje seminar za tehnično, komercialno in administrativno osebje.

3. S 1. januarjem 1955 je uvesti novo poslovanje v vseh ekonomskih enotah.

4. Sklene se, da se po predpisih poslovnika organizirajo in izpopolnijo vsi potrebni oddelki na direkciji podjetja, ki se zasedejo z novimi močmi. V kolikor bi to ne bilo mogoče, se zasedejo s kadrom iz gradbišč. Tukaj je mišljeno predvsem za tehnične oddelke. Nadalje se osnuje tudi oddelak za napredek proizvodnje.

5. Delo po poslovniku je strogo obvezno za vse člane kolektiva. Proti kršiteljem se bo postopalo disciplinsko.

Poročevalska služba mora funkcionirati od delovnega reda do samoupravnih organov.

6. Delavski svet naroča upravnemu odboru in upravi podjetja, da se izvrši štu-

dij in pripravijo predlogi za organizacijo del v brigadnem sistemu, uvedbi akordov in revizijo norm.

7. Delavski svet pooblašča upravni odbor in direkcijo podjetja, da po potrebi osnuje specialne grupe za razna dela in remont.

8. Zimsko sezono se naj izkoristi za pripravo del za leto 1955.

9. Delo se v bodoče ne sme prevzemati brez tehnične dokumentacije in ostati se mora v realnih mejah kapacitete podjetja.

10. Delavski svet naroča upravi podjetja, da izvrši potrebne študije za izdelavo gospodarskega plana za leto 1955.

11. Delovni kolektiv mora težiti k znižanju cen z dviganjem storilnosti in dobro organizacijo dela.

12. Odobri se znižanje iznosa okoli 10.000.000 din Železarni Štore.

13. Odobri se vrstni red gradenj lastnih investicij po predlogu druge točke dnevnega reda.

O gradnji stanovanj

(Vtisi iz posvetovanja arhitektov v Rogaški Slatini)

Posvetovanje arhitektov v Rogaški Slatini, ki se je vršilo v dneh od 25. do 27. novembra 1954, je bilo posvečeno problemu gradnje stanovanj. Ta problem nas prav posebno zanima: prvo kot gradbenike, izvrševalce stanovanjske graditve, drugo kot posameznike, stanovanjske interese.

Seveda je nemogoče v enem samem članku zajeti vse, kar je bilo povedano in prediskutirano v Rogaški Slatini. Tudi ne bom delal nekih izvlečkov iz referatov, ampak bom podal res samo vtise po posameznih glavnih problemih stanovanjske graditve.

1. Pomen stanovanjske graditve

Izgradnja objektov naše osnovne industrije je v preteklih letih v resnici potisnila stanovanjsko izgradnjo v ozadje. Če ravno se je gradilo tudi v teh letih precej stanovanj, je bilo vse to vendar odločno premalo. To žrtev je naše ljudstvo doprineslo zavestno, zavedajoč se, da je potrebna za nadaljnji uspeh našega gospodarstva.

Naša osnovna izgradnja se približuje zaključku in nedvomno prihaja doba intenzivne, živahne gradnje stanovanj, saj so potrebe naravnost ogromne, prav posebno v vseh velikih mestih in industrijskih mestih.

Problem gradnje stanovanj je ozko povezan s pojmom življenjskega standarda, po drugi strani pa prav tako ozko s pojmom delovne storilnosti. Veliko je namreč delavcev, ki se dnevno vozijo tudi desetine kilometrov daleč na delo; njihova storilnost je slaba; delavci niso dovolj tesno vezani na podjetje ali tovarno, nimajo smisla za kolektivne interese itd.

Problem stanovanjske izgradnje pa je tudi problem naše mladine, problem zdravlja naših ljudi in kot tak sedaj res ne trpi več odlašanja.

Tega se naša skupnost v polni meri zaveda. Tako je že vznikel zarodek organizacije, ki bo verjetno v bodoče vodila oziroma koordinirala stanovanjsko izgradnjo. Osnovana je namreč komisija za stanovanjsko izgradnjo pri stalni konferenci mest in ta že proučuje in zbira predloge za naš Izvršni svet za reševanje stanovanjskih vprašanj.

Vprašanje gradnje stanovanj je izredno zamotan ekonomski problem. Zato so ekonomisti v začetku tega leta posvetili na svojem kongresu v Portorožu stanovanjski graditvi mnogo svojega dela in tako pripomogli, da se je razvnela vsestranska razprava o tem med našimi gospodarstveniki in tehniki. Pri teh razpravah se je pokazalo, da je treba to akcijo zagrabiti

kompleksno, da je pri tej akciji potrebna znatna pomoč države in da je treba intenzivno stanovanjsko gradnjo vnaprej pripraviti v največje podrobnosti.

Vprašanje naj bo v svojih osnovah regulirano enotno za vso državo, saj je to vsekakor vsedrjavni problem. Uredba, ki bo dala te osnovne smernice, se že pripravlja.

2. Stanovanjska politika

Tako imenovano »stanovanjsko vprašanje« je tudi vprašanje industrializacije na splošno. Pojavilo se je brez izjeme v vseh državah, kjer se je naglo razvijala industrija, kot n. pr. v Angliji, Nemčiji, Ameriki, Norveški, Švedski itd. Industrija pomeni koncentracijo ljudi v centrih, kjer redno primanjkuje stanovanj; zato ni nič čudnega, posebno če upoštevamo pri vsem tem še posledice vojne, da je stanje pri nas tako zelo pereče.

Iz podanih poročil na posvetovanju je bilo razvidno, da so bile tudi najmočnejše kapitalistične države prisiljene pričeti reševati ta problem z državno podporo. Zato je sigurno, da bo to možno rešiti prav tako pri nas z izdatnimi olajšavami in podporo s strani naše oblasti.

Vzglede, kako je treba gospodarno in socialno reševati to izdatno politično in gospodarsko vprašanje, nam daje Švedska, ki ima res vzorno rešen ta problem.

Tam so postavili reševanje tega problema na zelo zdrava načela, katerih v kapitalističnem sistemu sicer ne srečamo:

a) Vsak delavec ali uslužbenec mora v svojem delovnem času odplačevati stanovanja z rednimi mesečnimi odplačili.

b) Vsak delavec ali uslužbenec ima pravico na stanovanje v skladu s svojimi potrebami in višino odplačevanja deleža.

c) Stanovanjska lastnina je klastična, to je, pojmovana je na svojevrsten način. Z deležem delavec ne plača neke stavbe, neko hišo, neko etažo, temveč le pravico do odgovarjajočega kvalitetnega stanovanja, ki ni vezano na nek določen kraj.

d) Država pomaga s posojili, ki ga dobe gradbene organizacije za gradnjo stanovanj in sicer do 95% vrednosti objekta. Tako mora stanovanjski interesent vplačati pri začetku gradnje le 5% (prometni procent je višji, t. j. 15, sedaj so ga pa izdatno znižali).

e) Država pomaga družinam z več otroki tako, da vplačuje otroške doklade v stanovanjski fond. Tako se družinam z več otroci takorekoč avtomatično večja delež pri stanovanjskem fondu.

f) Država daje še razne olajšave gradbenim organizacijam, posebno organizacijam za vzdrževanje siromašnih stanovanj.

g) Država je v prvih letih po vojni gradila predvsem enosobna stanovanja in šele sedaj grade tudi večje število večjih stanovanj.

h) Gradnja luksuznih stanovanj je s predpisi popolnoma onemogočena.

i) Stanovanjska izgradnja je racionalizirana do skrajno možne meje. Proučena je v podrobnosti, grade se večinoma večji stanovanjski bloki s svojim kulturnim centrom, trgovinami, otroškimi igrišči itd.

To je le nekaj načel stanovanjske graditve na Švedskem, ki je morda edina država, ki ji je uspelo res v popolnosti rešiti ta problem. Organizacija stanovanjske graditve po tem sistemu je že preizkušena tam več desetletij.

Enako masovno akcijo gradnje stanovanj, vsaj po obsegu, izvaja tudi Zapadna Nemčija, samo da je le ta zaradi vojnega pustošenja bila prisiljena dela skoncentrirati na krajšo dobo. Tudi to ni šlo brez izdatne državne pomoči, kar velja nadalje tudi za Anglijo, Norveško itd.

Statistika kaže, da dajejo države z razvito industrio znaten del narodnega dohodka za izgradnjo stanovanj, n. pr. v Nemčiji 5%, v Norveški 5,9%. Pri nas smo za investicije v družbeni standard porabili le 2,7% v letu 1953.

Razprava o stanovanjski politiki je izzvenela v zaključek, da je treba tudi pri nas postaviti njene zdrave osnove. V tej smeri je treba pozdraviti že nekaj konkretnih ukrepov:

a) Stalna konferenca mest (ki združuje najvišje predstavnike vseh naših mest iz cele države) je na svojem zadnjem zasedanju sklenila, da morajo mesta (komune) v bodoče dati najmanj 8% dohodka v stanovanjsko izgradnjo.

b) Konferenca je osvojila predlog, da bi se naj stanovanjska izgradnja stimulirala s premijo po 8.000 din za vsak kvadratni meter izgrajene stalne površine.

c) Izdelala je predlog za razne olajšave graditeljem stanovanj (pri taksah, kreditih, zemljiščih itd.).

d) Pripočila je ustanovitev namembnega sklada za gradnjo stanovanj. Sredstva zanj bi se naj formirala (ustvarila) neposredno na delovnem mestu v proizvodnji, s čemer bi se avtomatično dosegla njegova potrebna višina.

e) Predložila je Izvršnemu svetu, da čimprej izda ustrezne regulatorne smernice s primernimi predpisi.

Na posvetovanju je bilo ugotovljeno, da je to še mnogo premalo in da je pomoč

aktivnih tehničnih strokovnih društev pri reševanju teh problemov premajhna.

Izkristalizirali so se nekateri zaključki oziroma predlogi, in sicer v glavnem:

a) Da se je treba lotiti naloge izgradnje stanovanj načrtno.

b) Da mora država podpreti stanovanjsko izgradnjo s krediti in olajšavami.

c) Da je treba določiti normative za sodobna stanovanja v sodelovanju z zdravstvenimi ustanovami.

d) Da je treba usposobiti gradbene organizacije predvsem za izdelavo montažnih elementov, obrtnih in instalacijskih del, predvsem pa obrtne kadre.

e) Da je treba nujno rešiti vprašanje zemljišč za stanovanjsko izgradnjo.

f) Da je treba pod gradnjo stanovanj rešiti komunalna vprašanja (ceste, elektrike, vode itd.).

g) Da je treba rešiti tipizacijo oken, vrat, vgrajenega pohištva, osvojiti proizvodnjo tipskih sanitarij, tipske kuhinje itd.

3. Sodobna stanovanjska kultura

Tradicija je malokje tako zakoreninjena, kot v pojmovanju forme stanovanja. Vkljub ogromnemu napredku znanosti in tehnike, še vedno gradimo stanovanja malone z istim materialom kot pred 100 leti, stanovanju dajemo iste oblike kot naši očaki itd.

Novitete v stavbinstvu se izredno težko prisvajajo. Slavni francoski arhitekt Corbusier je ves svoj delovni vek posvetil borbi za priznanje novih načel v arhitekturi na sploh in stanovanjski izgradnji. Ves svet je bil proti njemu, ko je objavil načrte o svoji »sončni hiši« v Marseillu. Nasprotno se pa sedaj, ko se je ta zamisel tako sijajno obnesla, zanj navdušuje ves svet.

Kakšne so hiše tradicionalnega stanovanja? Predvsem so taka stanovanja negospodarna, ker so večinoma prevelika, pa tudi nepraktična, nesmotrna.

Razni veliki »saloni«, sprejemnice, razkošne spalnice so še ostanki iz prejšnjega stoletja in značilnost prejšnjega družbenega reda. Medtem, ko je na eni strani še vedno opaziti razsipnost, so stvarni delovni prostori majhni in nepraktični.

Nova stanovanja, če hočejo odgovarjati duhu sedanjega časa, morajo biti bistveno drugačna. Predvsem zahtevamo v stanovanju obilo sonca in svežega zraka; velike delovne prostore, praktične tipske kuhinje s tipsko opremo, obvezno vse sanitarne prostore s kopalnico; priporoča se vgrajeno ali vsaj tipsko pohištvo; k stanovanju spada obvezno tudi velik balkon. Po

možnosti naj ima stanovanje še delovni kabinet za mirno delo ali študij.

Gradnji takih stanovanj stoji nasproti mnogo ovir. Največje so tiste, ki izvirajo iz tradicije, običajev, češ, da mora stanovanje ostati takšno, kot je bilo.

Naloga vseh strokovnjakov, ki sodelujejo v stanovanjski izgradnji, je, da tolmačijo ljudem nove pridobitve stanovanjske kulture. Posebno je to naloga nas gradincev, ki imamo v tem pogledu zelo velike možnosti.

4. Ekonomika stanovanjske izgradnje

Primeri iz držav, ki so se načrtno lotile stanovanjske izgradnje, prav posebno primer Švedske, nazorno kaže, kako se je lotiti množične stanovanjske izgradnje. Tam lahko rečemo, da so bili podvzeti res vsi ukrepi, da je graditev čim racionalnejša, čim cenejša.

a) Kljub izredno visokemu življenjskemu standardu na Švedskem so normativi za stanovanja izredno skopi, strogi in znašajo na primer:

enosobno stanovanje 43,36 m²
dvosobno stanovanje 59,15 m²
trosobno stanovanje 69,78 m².

b) Švedska je v času največje stanovanjske krize gradila izključno enosobna stanovanja.

c) Predpisan je poseben davek na luksuzna stanovanja.

d) Uvedena je maksimalna tipizacija gradbenih konstrukcij in opreme: vrata okna, sanitarne naprave, kuhinje.

e) Zaradi štednje kurjave so predpisana podnebna območja (zone) in toplotni koeficienti.

f) Uporabljajo se najracionalnejše gradbene metode. Največ se gradi iz penastega betona, katerega proizvodnjo so izredno izpopolnili. Material je izredno lahek (1 m³ tehta samo 500 kg), zelo prevozen in torej izredno dober izolator toplote.

Bloki so veliki 37/37/50 in je zidanje izredno uspešno, saj zazida en zidar povprečno 10 m³ zidu na dan, to je 4 krat več kot z opeko. Material je izredno ugoden za obdelavo. Zunanje ometa se ne dela.

g) Večinoma se gradijo veliki stanovanjski bloki, ki so znatno cenejši kot gradnja enodružinskih hišic.

h) Vzoredno oziroma že predhodno s stanovanjsko, teče komunalna izgradnja. Stanovanjska naselja se uredi 100% — ceste, kanali, vodovodi, otroška igrišča, trgovine, šole, zabavišča, tako da stanovalcu res ne manjka ničesar.

i) Kljub navideznemu strogemu uniformiranju so stanovanjska naselja na Švedskem, ki nam jih je arhitekt prof. Ravnikar pokazal, izredno lepa, razgibana, izredno posrečeno vključena v okolico. To je dokaz, da tipizacija nikakor ne pomeni oviro projektantom pri njihovem delu.

Res je, da pri nas zaenkrat za vse to še ni vseh pogojev. Bilo pa je ugotovljeno, da moramo tudi pri nas ustvariti slično oporo, slično bazo, če hočemo, da bomo tudi mi dosegli to, kar so dosegli drugod. Bilo je ugotovljeno, da smo se vsi skupaj, arhitekti kot gradbinci vrteli zelo počasi in da bo zato masovna izgradnja ovirana še nekaj let.

Volje za resno preusmeritev je bilo dosedaj opaziti premalo. Premalo se je dosedaj napravilo posebno v Sloveniji, da bi se našli tipi ekonomsko, tehnično in higiensko preštudiranih stanovanj. Gradbena podjetja niso še skoro ničesar napravila za uvajanje novih materialov, zato »spi« še tudi gradbena industrija.

Konkretni primeri so bili podani, da je n. pr. izdelava tipskih kuhinj in sanitetnih vozlov za stanovanja že danes ustvarljiva in ekonomsko utemeljena. Vendar se dajo primeri uporabe tega na prste prešteti itd. Seveda, zamujeno je treba čimprej dohiti, iz česar tudi izvirajo naše najnujnejše naloge, predvsem:

a) Spoznati možnosti uporabe novih materialov.

b) Obrniti največjo pozornost na vzgojo obrtnih kadrov.

c) Stopiti v stik z gradbeno industrijo zaradi možnosti izdelave novih materialov.

d) Usposobiti delavnice za tipsko serijsko izdelavo.

e) Urediti delavnico montažnih elementov.

f) Urediti tipske opaže za stanovanjske gradnje, da se le-te pocenijo in da se štedi les.

Končno naj navedem primer, ki kaže, da smo se že tudi pri nas zganili po teh vprašanjih.

To je konkretno Maribor, ki je pripravil ob sodelovanju vseh mariborskih podjetij akcijo za gradnjo 500 malih tipskih stanovanj, ki zaenkrat še ne bodo takšna kot bi morala biti, a bodo vendar znatno pripomogla k omiljenju stanovanjske krize v Mariboru.

5. Gradnja enodružinskih hišic

Skozi referate in posvetovanja je bila zelo lepo osvetljena gradnja enodružinskih hišic in blokovne izgradnje. Za eno in

drugo je bilo naštetih toliko gospodarskih, tehničnih in politično-družbenih prednosti, da je jasno, da bosta oba sistema ostala še tudi vnaprej.

Človek še vedno teži k temu, da ima lasten dom. To je tudi način, ki delavca najbolj privede na tovarno, torej so tu gospodarski in družbeni razlogi.

Komunalni problemi govore pa spet nedvomno v prid blokovni izgradnji in bo masovna izgradnja v mestih možna le po tem sistemu. Bilo je v tem smislu naštetih mnogo napravljenih napak, ko je raztresena gradnja zahtevala ogromne zneske za ureditev cest, kanalov, vodovodov, a so kljub temu ta naselja še vedno nepopolna, brez šol, trgovin itd.

Zgrajene privatne stanovanjske stavbe v okolici velikih mest kažejo, da se v iniciativi ljudi krijejo ogromne delovne rezerve, ki jih moramo, če hočemo stanovanjsko vprašanje v doglednem času rešiti, tudi polno izkoristiti.

Vendar mora biti ta gradnja kontrolirana; številne male gradnje spreminjajo okolico mest in naselij, mi pa moramo čuvati naš prirodni »park«, ako hočemo postati turistična dežela.

Zelo so bili kritizirani načrti za te hišice, ki so ostali še povsem isti, kot so bili pred 30 leti in več. Še vedno se cela stavba dviga in cilju, da bo lahko v sili v kleti stanovanje, redno se izgrajujejo mansarde, sanitarije so nepopolne itd. Tud se še vedno premalo uporabljajo lokalni materiali, kar bi brez škode za kvaliteto znatno pocenilo delo, posebno pa transport. Povprečni stroški za gradnjo privatne hišice so ca. 800.000 din, medtem pa stane 1 m² zgradbe, ki jo gradi podjetje 25.000 — 28.000 din, torej več kot trikratno. Ta razlika je izredno visoka in niso neumestni očitki, da smo gradbinci predragi.

To spet kaže na to, da gradnje individualnih hišic ne gre zapostavljati. Kaže pa tudi na to, kako slabo je še organizirana stanovanjska izgradnja skozi gradbena in obrtniška podjetja in da stojimo v tem pogledu še pred zelo velikimi nalogami.

6. Organizacija dela in stanovanjska izgradnja

Na račun sedanjega stanja na gradbiščih, slabe produktivnosti dela gradbincev je padlo precej kritike, ki pa je obenem priznala tudi težave, s katerimi se bavimo.

Debata in referati so nakazali nekaj koristnih načel:

a) Pri napredni stanovanjski graditvi se vse bolj zmanjšujejo stroški čistih, tradicionalnih gradbenih del zidanja, ometi, opaži itd.

Vrednost obrtniških del ostaja v glavnem, računano v sorazmerju, na isti ravni kot nekoč.

Vse bolj pa raste vrednost instaliranih predmetov. Vse bolj se večajo instalacije, vedno več je vgrajenega pohištva, vedno večje so zahteve notranje ureditve.

To je za nas koristna in važna orientacija.

b) Gradbena podjetja so dosedaj že več ali manj razpravljala o organizaciji čistih gradbenih del, medtem ko v teh razpravah puščamo obrtniška in instalacijska dela ob strani. Razprava je dala zaključke, da je treba predvsem v bodoče obrniti svojo pažnjo na zaključna, t. j. obrtna in instalaterska dela. Treba jih je točno planirati, zasigurati obrtnike, ustanavljati nove delavnice itd.

c) Gradbene materiale je treba izpopolniti tako, da bodo odgovaljali napredku 20. stoletja. Nove materiale moramo zahtevati, da nam jih industrija dovolj izdelata. Usposobiti moramo kadre za uporabo novih materialov.

d) Soglasno je bil kritiziran 8 urni delavnik, ker tega ni pri gradbenih, niti v industrijsko zelo razvitih deželah. Ponovno je bila prikazana ogromna škoda, ki nastaja zaradi tega in da je tako stanje v bodoče nemogoče.

e) Splošno je bila kritizirana še vedno slaba kvaliteta gradenj, predvsem pa izolacij stropov in sten proti zvoku. Direktor Izolirke je v svojem poročilu zatrdil, da ima sedaj ta tovarna že material takih kvalitet, da se dajo te izolacije v redu napraviti in nas je pozval, da se naj z njihovimi proizvodi le boljše upoznamo.

Omenjeni so bili neki materiali in oprema, ki se že pri nas uvajajo, tako n. pr. vlti asfalt za pode v kuhinjah itd., sestavljene parketne plošče (tovarna na Vrhniki) itd. Opozorjeni smo bili na možnost izdelave žlindranih blokov v Celju (Cinkarna, Zelezarna). Splošno je bilo poudarjeno, da je treba več misliti na bodoči razvoj, delati poizkusne objekte itd.

f) Tajnik stalne konference mest je pojasnil, da bo začela v obliki revije objavljati gradivo o stanovanjski izgradnji — vsaj najinteresantnejše.

Nadalje je napovedal za prihodnje leto večje študijsko potovanje strokovnjakov v inozemstvo zaradi ogleda organizacije in tehnike stanovanjske izgradnje.

7. Zaključek

Iz teh kratkih vrstic je razvidno, da smo tudi pri nas pričeli proučevati in pripravljati stanovanjsko izgradnjo. Gradbeniki vemo torej že sedaj, da so pred nami velike naloge, sigurno že v nekem obsegu v letu 1955, kasneje pa zelo verjetno več. Usposobiti se za te naloge, terja svoj čas in tega moramo prav izkoristiti!
Rupret

Srečna in uspehov polna nova leta

1955

želi vsem članom kolektiva — Uredništva

Nagradna zlogovnica

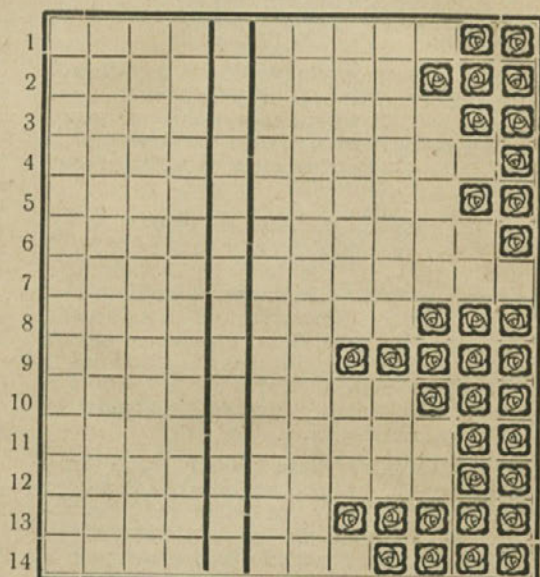
Uredništvo se je odločilo, da namesto križanke objavi tokrat nagradno zlogovnico.

Križanka objavljena v zadnji številki (10) ni našla ustreznega števila reševalcev. To pa iz razloga, ker sta se pokazali dve tiskovni napaki in je zaradi tega križanka skoraj nerešljiva.

Opravičujemo se zaradi te napake in istočasno javljamo, da prihaja v poštev za novoletno nagrado sedaj le priobčena zlogovnica, ki je nadvse lahka. Križanka v Glasilu števil. 10 torej odpade.

Reševalce naprošamo, da zloge pravilno sestavijo v leve prazne kvadrate ter rešitev pošljejo uredništvu do 15. 2. 1955. V februarju bo izvršeno žrebanje. Pripravljeni so trije krasni dobitki.

Želimo vam obilo sreče!

1 CL-JE-VEN-RAS	pozna ga celoten kolektiv
2 JO-MO-ZE-HAR	član uprav. odbora (Zagorje)
3 CE-DU-BER-ŠAN	iščite ga med inženirji
4 RI-MAR-BIČ-TIN	član upravnega odbora Celje
5 I-RENT-VAN-KO	član upravnega odbora Centr. obrati
6 TIN-BRO-DO-ŠEK	na gradbišču Celje je poznan
7 CVET-DO-KO-LENC	vprašajte kolektiv gradb. Store
8 ŠEK-PRE-VOR	nam je ukrivil že dosti železa
9 KO-VEC-KU	mojstri ga najbolj poznajo
10 BROV-DO-ŠAK	njegova brigada je bila najboljša
11 MEL-AN-KO-TON	največkrat ga srečamo na celjskem gradb.
12 E-ŽELJ-TAV-DO	poznan tudi med šahisti
13 LE-ZA-TEL	vsak delavce na gradb. Celje ga pozna
14 ŠO-KRA-VEC	imenovan tudi »lesni črv«

Pri pravilni sestavi zlogov dobiš imena nekaterih članov kolektiva. Pri tem pa povedo črke v navpični koloni 5 željo uredništva vsem članom kolektiva.

